

همدان؛ شهر فرهنگ، هنر و علم

به بهانه اول شهر یور ماه، روز همدان و پزشک، درباره این شهر تاریخی، دیدنی و البته پزشکی و دانشمند در دانه اش «بوعلی» گفته ایم

پرونده

تا اسم همدان می آید، بیشتر ما به یاد باباطاهر عریان، غار علی صدر و البته دانشمند مطرح جهانی، ابوعلی سینا می افتیم. همدان شهری است که متأسفانه برخلاف قدمت تاریخی و جاذبه های گردشگری اش، در بین مقاصد مسافرتی ایرانیان رتبه پایینی دارد. امروز که اول شهر یور ماه است، همزمان روز همدان، ابوعلی سینا و پزشک نام گرفته است. در این پرونده سعی کرده ایم به طور خلاصه از این چند مورد نام ببریم تا هم دین خود را به قشر زحمتمکش پزشک ادا کرده باشیم، هم با نایغاهی به نام بوعلی بیشتر آشنا شویم و البته، یکی از زیباترین شهرهای کشورمان را که سراسر تاریخ و تمدن و تماشایی است، معرفی کنیم. چه خوب است در این روزها که هنوز یک ماه از تابستان مانده است، اگر قصد سفر داریم، همدان را به عنوان مقصد خود انتخاب کنیم و سری به این گوشه محبوب ایران عزیزمان بزنیم. شهری که به خاطر بعضی ویژگی هایش، حتی در جهان هم نام آور است.

از دل تاریخ و در مسیر جاده ابریشم

مروری بر وایای مختلف شهر ز بیای همدان که هم تاریخی است و هم گردشگری

همدان یا هگمتانه یکی از کهن ترین شهر های ایران و جهان است که اولین بار از آن به نام «آمدانه» یا «امادی» در یک کتیبه چند هزار ساله یاد شده است. می دانیم که این شهر پایتخت مادها بوده است و در دوران هخامنشی و اشکانی به دلیل انتخاب به عنوان پایتخت تابستانی ایران، همیشه مورد توجه و محل رفت و آمد بزرگان بوده است. این شهر حکومت ها و سلسله های زیادی را به خود دیده است و یک تاریخ مجسم برای ایرانی هاست. این شهر در گذشته در مسیر جاده ابریشم هم قرار داشته است و پرونده «هگمتانه و مرکز تاریخی همدان» در یونسکو به عنوان بیست و هشتمین اثر جهانی ایران ثبت شده است. در ادامه درباره این شهر و دیدنی ها و جاذبه هایش بیشتر می خوانید.

📍 **روایت یونانی هاز همدان**

«پولیپوس» مورخ یونانی بی آن که هگمتانه را به چشم دیده باشد، آن را این طور به تصویر کشیده است: «در دامنه کوه الوند، شهر هگمتانه با قلعه و اگر مستحکم و عجیب و حیرت آور قرار گرفته، قصر شاهی درون آخرین قلعه آن استوار گردیده است. چوب هایی که در کاخ به مصرف رسیده پوشیده از زر و سیم و درها و ستون ها و رواق ها با هزاران گونه کنده کاری ها و نقش و نگار ها آراسته شده، یک تیر عاری از زیورو یک دیوار بی برپایه در آن کاخ یافت نمی شود. حتی کاشی هایی که زینت بخش از راه ها و دیوار های درونی قصر است با پوششی از آب و نقره سیم اندود گشته است.» این روایت، شکوه، هنر و قدرت ایران را در آن سال نشانان می دهد و از اهمیت همدان در آن سال حامی گوید.

📍 **شهر شاعر خیز و مورد توجه شاعران**

کسی هست که باباطاهر عریان و دوبیتی های نابش را نشناسد؟ باباطاهر یکی از تکرار نشدنی ترین شاعران دوبیتی سرای کشورمان است که اشعارش خلاصه و دقیق است و رنگ و بوی محلی دار دطوری که گفته می شود بخشی از اشعار باباطاهر به زبان لری سروده شده است. آرامگاه باباطاهر با آن گنبد فیروزه ای و نمایی آجری در همدان یکی از پاتوق های اهالی شعر و ادب است. این آرامگاه در سال ۱۳۴۴ ساخته و بیست سال پیش بازسازی شد. البته همدان مورد توجه شاعران بزرگ ایرانی هم بوده است و از آثار فردوسی و مولانا گرفته تا عطار و لوحی مراغاهی، می شود ردپای همدان را پیدا کرد. فردوسی، همدان را گرانمایه شهر لقب داده است و عطار در تذکره الاولیاءو بخش پاییز بسطامی نقل می کند: «نقل است که چون از مکه می آمد به همدان رسید. تخم معصر خر خریده بود. اندکی از او بسرمد، برخرقه

بست. چون به بسطام رسید یادش آمد. خرقه بگشاد، مورچه ای از آن جابد ر آمد. گفت: ایشان را از جایگاه خویش آواره کردم. برخاست و ایشان را به همدان برد. آن جا که خانه ایشان بود بنهاد، تا کسی که در تعظیم لا مرا... به غایت نبود، الشفقة علی خلق... تا بدین حد نبود.»

📍 **دامنه الوند و غار علی صدر**

از زیبایی ها و جاذبه های همدان هر چه بگوییم کم گفته ایم. یکی از چشم نوازترین منظره ها در همدان دیدن کوه الوند، از شمالی ترین قله های رشته کوه زاگرس است که به همدان و توپسرکان می رسد. در دامنه الوند علاوه بر ستیغ های بلند، دشت های کوچکی وجود دارد که در بهار و تابستان یک پارچه سبز است و چشمه های زلال از دل زمین می جوشد و در پاییز و زمستان منظره هایی را رقم می زند که کم از یک تابلوی نقاشی ندارد. غار علی صد یکی دیگر از شگفتی های شهر همدان است که با قایق می توان شگفتی های داخل آن را دید و در ۷۵ کیلومتری شمال غربی همدان قرار دارد. تا سال ۱۳۵۲ دهانه این غار آن قدر تنگ بود که فقط کوهنوردان فوق حرفه ای و مجهز می توانستند وارد غار شوند و سال ها بعد تصمیم بر این شد دهانه غار را بازتر و آماده بازدید عمومی کنند. سراب گاماسیاب، گنج نامه، سد اکباتان، گنبد علویان، تپه هگمتانه و بازار همدان از دیگر نقاطی است که در همدان دیدن دار و اگر آن ها را انبینید از دست تان رفته است.

📍 **طراحی دایره ای همدان**

گفته می شود همدان بیش از سه هزار سال پیش ساخته شد و بعضی ساخت آن را به دیاکو، پادشاه مادها نسبت می دهند. محوطه باستانی هگمتانه تپه ای بیضی شکل در دل بافت قدیمی شهر همدان است و به احتمال زیاد کاخی بزرگ در وسط شهر و جود داشته که خانه های مردم در اطراف آن ساخته شده است. شهر همدان طریحی از شهر های دایره ای است که در جغرافیا به این سبک شهر ها، سبک باروک می گویند. میدان مرکزی همدان حکم نقطه مرکزی دایره را دارد و شعاع میدان حدود ۸۰ متر است. در فاصله های دور تر از محیط این میدان، بولوار ها و خیابان ها با شعاع بزرگ تر قرار دارند که هم اکنون به دلیل توسعه شهر در برخی از جهت های دیگر به دایره سوم هم رسیده است. شش خیابان اصلی به نام باباطاهر، اکباتان، شهدا، تختی، بوعلی و شریعتی به میدان مرکزی وصل شده اند و اگر از بالا به همدان نگاه کنید دایره ای را می بینید که شهر از شش زاویه ۶۰ درجه ای به شش طرف شاخه شاخه می شود.

ابن سینا نایغه ای بی همتا برای تمام ادوار است. مردی بی نظیر که نبوغش از همان کودکی توسط والدینی که اهتمام ویژه ای به تربیت فرزندشان داشتند، کشف شد. او از ۵ سالگی محضر بزرگان علم زمان خودش را درک کرد و در ۱۸ سالگی به مرحله ای رسید که در علوم مختلف هیچ کس توان آموزش به او را نداشت. مردی «همه چیز دان» که ۴۵۰ اثر منسب به اوست. در این مطلب به بهانه روز پزشک بیشتر با این دانشمند یگانه دوران آشنا می شویم.

📍 **کودکی در دشت های بخارا**

ابن سینا از کودکی عطش آموختن و در ک هستی را داشت. کودکی او در دشت ها سپری شد. جایی که با خواص گیاهان و اصول اولیه طبابت آشنا شد. برای یادگیری علم، بزرگانی به خانه آن ها رفت و آمد می کردند. تا ۱۰ سالگی قرآن را تمام و کمال آموخت. در ۱۴ سالگی از استاد منطق و هندسه خود پیشی گرفت. ۱۶ سالگی شروع به یادگیری طب کرد و در ۱۸ سالگی در تمام علوم، به خصوص طبابت به مرتبه استادی رسید. در سن کمی طبابت را آغاز کرد و نبوغش زبازد شد طوری که به عنوان پزشک و دانشمند به دربار رفت. اتفاقی که باعث زندانی شدنش در مقطعی شد. در پزشکی به حدی از شهرت رسید که دانش پژوهانی از دیگر کشور ها برای یادگیری به محضرش آمدند. در منطق و فلسفه از منطق ارسطویی فراتر رفت و حکمت سینوی را پایه گذاری کرد. بسیاری از آن چه او شرح و بسط داد، بعدها چراغ راه حکمای بعدی شد. در دنیای علم و در هر رشته ای برخی افراد شهرت زیادی دارند و در مرحله استادی اند، اما معدود افرادی هستند که در تمام اعصار آن ها را به همه چیزدانی بشناسیم. ابن سینا همچون خیام، ابوریحان، زکریای رازی و گالیله و داونیچی یکی از آن همه چیزدانان بود که در اختر شناسی، شعر و ادبیات، موسیقی، علم دیوان و... هم همچون فلسفه، نجوم و پزشکی متبحر بود.

📍 **۴۵۰ اثر برای مردی که عطش علم داشت**

هر کدام از ما در طول عمرمان حداقل چند کتاب خواهیم خواند؟ آن هم در دورانی که به خاطر صنعت چاپ، اینترنت و خیلی چیزهای دیگر، علم و دانش در دسترس عمومی است. بیشتر انسان ها در سال های زندگی شان ۴۵۰ کتاب نخواهند خوانند. اما ابن سینا ۴۵۰ کتاب بی نظیر نوشت که نشان می دهد حجم آن چه خوانده چه زیاد است و چقدر عطش آموختن داشته است. نقل است او تا ۱۷ سالگی بیش از ۴۰ بار کتاب «مابعدالطبیعه» را سطورا خواند اما بخش هایی از آن را نفهمید تا در نهایت با یافتن شرحی بر آن توانست بر مسائلش فائق بیاید. او برای آموختن به شهر های مختلفی سفر کرد. از گرگانج (یکی از شهر های ترکمنستان امروزی) به جرجان (گرگان امروزی) رفت و بعدری، قزوین، همدان و اصفهان، همه نقاطی هستند که سال های عمر پدر علم پزشکی در آن ها گذشته است. زندگی همیشه در سفر این سینا باعث شده بود که حتی بر روی زین اسب در حال نوشتن کتاب باشد یا در حال دیکته

ZENDEGI-SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

پنجشنبه • اول شهر یور ۱۴۰۳
۱۷ صفر ۱۴۴۶ • ۲۲ آگوست ۲۰۲۴

شماره ۲۱۵۶۸

۲۷۸۷

کوهستان الوند از رسته کوه های زاگرس

ابن سینا، همه چیزدانی فراتر از زمان خودش

اول شهر یور به پاس خدمات بی نظیر ابن سینا به عالم پزشکی، روز پزشک نام گرفته، اما این مرد بزرگ فیلسوف، شاعر، دولتمرد، اختر شناس و ریاضی دان هم بود، کسی که از نوجوانی، معلمی توان آموختن در سی جد پدر را به او نداشت

نجوم و ریاضی زیاد گفته شده، اما این مرد بزرگ جامع الاطراف تر از این هم بود. طوری که اهتمام ویژه ای به زبان فارسی و واژه سازی برای حفظ زبان و کاربردهای علمی داشت. حکایت های جالبی که از زندگی او نقل شده گویای روش های خلاقانه او در درمان بیماری ها است. مثل ماجرای درمان لگن در رفته دختری جوان با کمک گاوی گرسنه. اما آن چه در مورد او کمتر مورد توجه قرار گرفته این است که در زمانه ای که روان شناسی به عنوان علمی مستقل مطرح نبود؛ ابن سینا در درمان برخی بیماران، از روش های غیر پزشکی و بعضاً با ترفندهای روان شناسی بهره می برد. حکایتی جالب در این باره هست که می خوانید.

📍 **عاشق دل خسته در محضر ابن سینا**

روزی یکی از جوانان نزدیک پادشاه گرگان به بیماری سختی مبتلا می شود و پزشکان از درمان او عاجز می مانند. اما بوعلی سینا با دیدن جوانی که با حالت زار افتاده است، نبض او را گرفت و سپس گفت: «مردی را ببوارید که تمامی محلات و کوی های گرگان را بشناسد». فرد مورد نظر را نزد بوعلی سینا آوردند. بوعلی از او خواست تا شروع به نام بردن محلات گرگان کند و در همین حین هم خود او نبض بیمار را چک می کرد. زمانی که مرد به حرکات عجیب نبض تکرار می شود، نبض پسر جوان دچار تغییرات عجیبی می شود. بنا بر این بوعلی دستور می دهد که تمامی کوی های آن محل را بر شمارد. آن شخص هم نام تمامی کوی ها را می گوید تا زمان گفتن نام یکی از کوی ها، باز هم نبض بیمار دچار تغییرات می شود. پس ابوعلی سینا می گوید: «اسامی منازل آن کوی را بر شمار». نام منازل نیز خوانده می شود تا به سراسی می رسند که این حرکات عجیب نبض تکرار می شود. ابن سینا این بار می گوید که نام اهالی این منزل برده شود. تا به نامی می رسند که این حادثه تکرار می گردد. آن گاه ابن سینا رو به همراهان بیمار می کند و می گوید: «تمام شد. پسر شما در فلان محله، در فلان کوی، در فلان منزل، بر دختر فلانی با این نام، عاشق شده است و علاج او وصال این دختر است.»

📍 **وجوه کمتر شناخته شده ابن سینا**

هر چند از توانمندی او در پزشکی، فلسفه و منطق،

